

Sygn. akt III AUz 132/17

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Gerszewska (spr.)

Sędziowie: SA Lucyna Ramlo

SA Michał Bober

po rozpoznaniu w dniu 30 maja 2017 r. w Gdańsku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

przy udziale S. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o składki

na skutek zażalenia (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

na zarządzenie Przewodniczącego w VII Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 28 marca 2017 r., sygn. akt VIIU 2173/17

postanawia:

uchylić zaskarżone zarządzenie.

SSA Lucyna Ramlo SSA Małgorzata Gerszewska SSA Michał Bober

Sygn. akt III AUz 132/17

UZASADNIENIE

Zarządzeniem z dnia 28 marca 2017 r. Przewodniczący w VII Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Sądzie Okręgowym w Gdańsku, na mocy art. 130 k.p.c., zwrócił odwołanie (...) Sp. z o.o. w K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 września 2016 r., albowiem nie uzupełnił on odwołania poprzez złożenie jego odpisu oraz wskazanie adresu osoby zainteresowanej, tj. S. D., do czego został w sposób prawidłowy zobowiązany.

Zażalenie na powyższe zarządzenie wywiodła Spółka (...) zaskarżając je w całości. Zarzucając naruszenie art. 130 k.p.c. poprzez bezpodstawne uznanie, że zachodzą przesłanki do zwrotu odwołania, a w konsekwencji naruszenie art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, co spowodowało, że postępowanie nie zostało zawieszona, choć powinno skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego zarządzenia i nadanie sprawie dalszego biegu, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia. Nadto wniosła o zasądzenie od pozwanego wszystkich kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W ocenie Spółki wezwanie do uzupełnienia braków odwołania, winno być obwarowane rygorem zawieszenia postępowania, a nie rygorem zwrotu odwołania. Skarżąca podkreśliła nadto, że przed Sądem Okręgowym w Gdańsku VII Wydziałem Pracy i Ubezpieczeń Społecznych toczy się obecnie kilkadziesiąt postępowań z wniosku (...) Spółki z o.o. w analogicznych do niniejszej sprawach, gdzie ZUS jest pozwanym. W postępowaniach tych, w przypadku wezwania do uzupełnienia braków odwołań, Sąd obwarowuje te wezwania różnymi rygorami (co mogło zmylić wnioskodawcę), w tym rygorem z art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. Za nie bez znaczenia uznała skarżąca to, że wezwanie Sądu do uzupełnienia braków nie posiadało jasnej i wyczerpującej instrukcji, co ma tym większe znaczenie, że do momentu złożenia przedmiotowego zażalenia, w niniejszej sprawie wnioskodawca występował bez pełnomocnika.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zaskarżone zarządzenie podlega uchyleniu, jednak z innych przyczyn niż wskazano w zażaleniu.

Przystępując do rozpoznania zażalenia, w pierwszej kolejności wskazać należy, że - jak wyjaśniał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 21 kwietnia 2009 r. (I UZ 7/09, OSNP 2011/1-2/28) - postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest dwuetapowe. Rozpoczyna się ono wnioskiem zgłaszanym do organu rentowego, przed którym toczy się w trybie postępowania administracyjnego, zmodyfikowanego przepisami szczególnymi, a kończy decyzją tego organu. Zarówno praktyka, jak i doktryna prawa są zgodne co do tego, że postępowanie przed organem rentowym jest postępowaniem prejurysdykcyjnym (przedsądowym), nie budzi też żadnych wątpliwości konstatacja, że odwołanie od decyzji organu rentowego rozpoczyna etap postępowania przed sądem pierwszej instancji. Odwołanie nie jest jednak pozwem, a jedynie pełni jego rolę. Z uwagi zaś na dwuetapowość postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i rygory procesowe związane z możliwością wniesienia odwołania, zwrot odwołania wywołuje inne skutki od zwrotu pozwu. Prowadzi bowiem do uprawomocnienia decyzji organu rentowego rozstrzygającej o określonych prawach albo obowiązkach odwołującego się, praktycznie pozbawiając go możliwości ponownego poddania sporu pod osąd organu odwoławczego. Z art. 477⁹ § 1 k.p.c. wynika bowiem, że odwołanie do sądu może być wniesione tylko w terminie miesiąca od doręczenia odpisu decyzji, a przekroczenie tego terminu z przyczyn zależnych od odwołującego prowadzi do konieczności odrzucenia odwołania (art. 477⁹ § 3 k.p.c.). Tożsame stanowisko zaprezentował Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 16 lutego 2017 r. (II UZ 78/16, LEX nr 2255427), podnosząc, że w judykaturze Sądu Najwyższego za utrwalony uważa się pogląd, że odwołanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych pełni rolę pozwu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., II UKN 105/98 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2006 r., I UK 314/05). Po skutecznym wniesieniu odwołania do sądu, rozpoznawana sprawa staje się sprawą cywilną, w rozumieniu art. 1 k.p.c., podlegającą rozpoznaniu i rozstrzygnięciu wedle reguł postępowania cywilnego, właściwych dla tej kategorii. Jednocześnie Sąd Najwyższy przypomniał, że odwołanie - pełniąc rolę pozwu - w istocie nim nie jest. Orzecznictwo Sądu Najwyższego akcentuje, że w przypadku pozwu procedura wstępna (kontrola formalna) służy zapewnieniu prawidłowego przebiegu procesu, a z jego zwrotem nie łączą się ujemne następstwa dla strony, która może ponownie wnieść sprawę do sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 1996 r., II CKN 60/96). Tymczasem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych dominuje zasada ograniczonego formalizmu, wyrażająca się między innymi wprowadzeniem do procesu czynności wyjaśniających (art. 468 § 1 k.p.c.), co oznacza możliwość wzywania strony do usunięcia braków formalnych jedynie wówczas, gdy nie dadzą się usunąć w toku czynności wyjaśniających (art. 467 § 3 k.p.c.). Jeżeli zatem do zwrotu odwołania, to następuje uprawomocnienie się decyzji organu rentowego, która rozstrzyga o prawach lub obowiązkach strony. W rezultacie zwrot odwołania tamuje możliwość ponownego poddania sporu pod osąd organu odwoławczego.

Jak wskazano wyżej, odwołanie od decyzji organu rentowego pełni rolę pozwu, bo wszczyna postępowanie sądowe, ale jest przy tym szczególnym pismem procesowym, które podlega rygorom przewidzianym w art. 477¹⁰ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem winno ono zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji, określenie i zwięzłe uzasadnienie zarzutów i wniosków oraz podpis ubezpieczonego albo jego przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika. Wskazane, niewątpliwie mniejsze, wymogi formalne odwołania w stosunku do pozwu podyktowane są interesem odwołującego się, który ma w ten sposób zapewnioną możliwość sądowej kontroli decyzji organu rentowego, bez konieczności, a

czasem w braku możliwości, skorzystania z pomocy fachowego pełnomocnika. Przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia dokonując wstępnego badania sprawy ustala, czy pismo wszczynające postępowanie sądowe spełnia niezbędne wymagania, pozwalające nadać mu dalszy bieg (art. 467 § 1 k.p.c.). Pamiętać przy tym należy, że w myśl art. 467 § 3 k.p.c. po wstępnym badaniu sprawy przewodniczący wzywa do usunięcia braków formalnych pisma tylko wówczas, gdy braki te nie dadzą się usunąć w toku czynności wyjaśniających.

W rozpoznawanej sprawie Przewodniczący w Sądzie Okręgowym w Gdańsku, zarządzeniem z dnia 2 marca 2017 r. zobowiązał (...) Spółkę z o.o. w K. - w trybie art. 130 k.p.c. - do uzupełnienia braków formalnych odwołania w terminie 7 dni pod rygorem jego zwrotu przez złożenie odpisu odwołania dla osoby zainteresowanej oraz wskazanie jej adresu.

Przedmiotowe zobowiązanie zostało wysłane do Spółki (...) w dniu 7 marca 2017 r. i odebrane w dniu 10 marca 2017 r. W określonym terminie 7 dni zobowiązanie nie zostało wykonane, dlatego też zaskarżonym w niniejszym postępowaniu zarządzeniem odwołanie zostało zwrócone.

Przypomnieć należy, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przewidziany jest odrębny tryb postępowania, mający na celu odformalizowanie procesu i ułatwienie dochodzenia roszczeń. Temu celowi służy art. 468 k.p.c., który - odmiennie niż art. 130 k.p.c. - przewiduje usunięcie braków formalnych na posiedzeniu sądowym (wyjaśniającym). Przepis art. 468 § 2 pkt 1 k.p.c., zgodnie z którym czynności wyjaśniające mają na celu usunięcie braków formalnych pism procesowych, jako przepis szczególny wyłącza możliwość zastosowania art. 130 § 1 k.p.c., tj. w tym wypadku zwrotu odwołania, w każdej sytuacji, gdy takie braki mogą być usunięte w trakcie czynności wyjaśniających. Inaczej rzecz ujmując, odwołanie w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych może być zwrócone w trybie art. 130 § 1 k.p.c. tylko wówczas, gdy mimo wezwania nie usunięto takich jego braków, które uniemożliwiają podjęcie nawet czynności wyjaśniających. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z 21 kwietnia 2009 r., I UZ 7/09 (OSNP 2011 nr 1-2, poz. 28), że w postępowaniu w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, zwrotu odwołania w trybie art. 130 k.p.c., z powodu nieuzupełnienia braków formalnych odwołania wskazanych w art. 477¹⁰ k.p.c., można dokonać tylko wtedy, gdy uprzednio nie przyniosła skutku próba ich uzupełnienia w toku czynności wyjaśniających, czego zabrakło w niniejszym postępowaniu.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy Sąd Apelacyjny uznał zaskarżone zarządzenie o zwrocie odwołania za błędne, albowiem dostrzeżony brak formalny odwołania w postaci braku jego odpisu powinien i mógł zostać usunięty w toku czynności wyjaśniających, których Sąd Okręgowy zaniechał.

Na marginesie wskazać jednocześnie trzeba, że Sąd Okręgowy bezzasadnie za brak formalny odwołania uznał również brak adresu osoby zainteresowanej, tj. S. D., albowiem ten został wskazany zarówno w decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zaskarżonej w niniejszym postępowaniu, jak i w odpowiedzi na odwołanie, a skoro tak, to ponowne wzywanie strony do jego podania było bezprzedmiotowe. Poza tym, wbrew twierdzeniom Sądu, S. D., jako osoba bezpośrednio wskazana w decyzji pozwanego, nie jest zainteresowanym lecz „inną osobą”. Art. 477¹¹ § 1 k.p.c. określa krąg podmiotów, którym przysługuje status strony w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych stronami. Są nimi m.in.: ubezpieczony, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy i zainteresowany. Pojęcie „innej osoby, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja” - jak podnosił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 kwietnia 2017 r. (II UK 155/16) - nie zostało dotychczas w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego zdefiniowane. Z określenia tego podmiotu, użytego w art. 477¹¹ § 1 k.p.c. wynika, że chodzi o osobę, na której sferę prawną zaskarżona decyzja oddziałuje bezpośrednio, przy czym jest to podmiot inny od ubezpieczonego oraz od zainteresowanego. Podobnie jak ubezpieczony, osoba ta jest adresatem decyzji wydanej przez organ rentowy. W odróżnieniu od zainteresowanego będzie nią osoba, w stosunku do której decyzja organu rentowego wywołuje bezpośrednie skutki prawne. Osoba ta nie jest jednak inicjatorem postępowania przed tym organem, który wydaje względem niej decyzję, działając bez jej wniosku (z urzędu, w wyniku kontroli uprawnień). Chodzi tu, między innymi, o decyzje wydawane w sprawach o ustalenie istnienia ubezpieczenia i obowiązku uiszczenia składek z tego tytułu (por. M. Klimas. Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, LEX 2013).

Skoro przedmiotem sporu w niniejszej sprawie jest podleganie przez S. D. ubezpieczeniom społecznym, to nie może budzić wątpliwości, że ta decyzja wywołuje wobec niego bezpośrednie skutki prawne, a że organ rentowy nie rozstrzygał na wniosek, lecz z urzędu, ma on w tym postępowaniu status innej osoby, której prawa i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, nie zaś zainteresowanego.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 1 i 2 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

Odnosząc się do żądania skarżącej zasądzenia od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, zauważyć należy, że niniejsze postanowienie Sądu Apelacyjnego nie stanowi orzeczenia kończącego sprawę w danej instancji. Takim orzeczeniem jest bowiem wyrok (postanowienie co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym) albo inne orzeczenie, które trwale zamyka drogę do wydania wyroku (por. m.in. uchwałę z dnia 24 stycznia 2007 r., III CZP 124/06, OSNC 2007/6 poz. 91 oraz postanowienie z dnia 24 kwietnia 2012 r., I CZ 32/12, niepubl.). Dopiero bowiem takie orzeczenie pozwala na prawidłowe ustalenie wyniku sprawy, który z kolei - w myśl art. 98 § 1 k.p.c. - stanowi, co do zasady, podstawę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów. Ze względów wskazanych wyżej brak było podstaw do odpowiedniego - w myśl art. 397 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. - stosowania w postępowaniu zażaleniowym przez Sąd Apelacyjny przepisu art. 108 § 1 k.p.c. i orzekania o kosztach tego postępowania przed zakończeniem sprawy w całości w pierwszej instancji.

SSA Lucyna Ramlo SSA Małgorzata Gerszewska SSA Michał Bober